

Superbibliothecarissen:

INSPIREREN, VERBINDEN EN DELEN

Bibliotheekgebruikers veranderen. Ze zijn, deels gedwongen door zelfbediening en retail, zelfredzamer en (soms) handige mediagebruikers geworden. Wat betekent dat voor de rol van de bibliothecaris? Is er nog wel een rol voor de bibliothecaris? De Superbibliothecarissen zeggen daar heel hard 'ja' op. Maar, wat zijn dat eigenlijk, Superbibliothecarissen, en wat willen ze?

Superbibliothecarissen zijn bibliothecarissen die zich actief bezighouden met het Nieuwe Lezen en het organiseren van activiteiten rond de Nieuwe Lezer. In 2012 ontstond de leesclub *Het Nieuwe Lezen* (HNL) als co-creatietraject binnen het project 'De Bibliotheek als Huis van de Mediawijsheid' van ProBiblio. Tien medewerkers van bibliotheken in Noord- en Zuid-Holland en ProBiblio onderzochten daarin nieuwe manieren van lezen en nieuwe manieren van communiceren die daarmee gepaard gaan. Het resultaat werd neergelegd in de *Kickstart Manual Het Nieuwe Lezen*.

Bibliothecarissen kunnen, aldus de manual, lezen bevorderen door zich met hun expertise te profileren als gids en inspirator voor lezers die meer willen weten over een bepaald onderwerp of een bepaalde schrijver. Zij doen dit in de bibliotheek, daarbuiten en door gebruik te maken van de netwerkkracht van

internet. Superbibliothecarissen zijn zelf Nieuwe Lezers die hun (specifieke) kennis delen met de klant. Zij spreken daarbij Nieuwe Lezers aan die een nieuwe leescultuur voorstaan, waarin de lezer een actieve rol heeft.

Superbibliothecarissen in spe vullen een uitgebreid vragenformulier in over hun mediagebruik, ontwikkeld door Nadia Palliser en Karen Bertrams als onderdeel van *Het Nieuwe Lezen*-project van ProBiblio. Daar komt een uitgebreid profiel uit voort met sterke kanten, vaak tot verrassing van de persoon in kwestie en ten dele of compleet nieuw voor naaste collega's.

Afgelopen april spraken we met acht superbibliothecarissen:

Karen Bertrams: 'We zijn mediaverslinders met heel veel verstopte kennis.'

Dorine Heemskerk: 'Door je kennis bewust uit te dragen word je een Superbibliothecaris.'

Liesbeth Munters: 'Je hebt specialisten in huis, maar je weet dat niet altijd.'

COMPETENTIES IN DEZE GROEP

- Kwalitatieve chicklits in verbinding met klassiekers als Jane Austen
- Schrijvers op de Amsterdamse grachten
- Het verschil tussen Fantasy en Sciencefiction
- Vader en dochter relaties in de Nederlandse Literatuur
- Jongens op school
- Wat maakt een goede detective (ook voor de smartphone)?

Jeanine Deckers (Schiphol Airport Library; Bibliotheek Bollenstreek), Dorine Heemskerk (Bibliotheek Bollenstreek), Jan van Bergen en Henegouwen (Bibliotheek Schiedam), Liesbeth Munters (Bibliotheek Kennemerwaard), Bart van Aanholt (Bibliotheek AanZet), Emmy Rijsdijk (Bibliotheek Zoetermeer), Alek Dabrowski (Bibliotheek Rotterdam) en Karen Bertrams (ProBiblio).

VERSTOPTE KENNIS

Hoe word je Superbibliothecaris?

Heemskerk: 'Dat ben je al, alleen niet iedereen is zich ervan bewust. Door bij jezelf te onderzoeken waar jouw voorkeuren en kennis liggen en die bewust uit te dragen word je een Superbibliothecaris.'

Van Bergen en Henegouwen: 'Ik was het al jaren, maar ik ben nu uit de kast gekomen!'

Heemskerk: 'Een bepaald type mens kiest voor het bibliotheekvak, iemand die op de inhoud gericht is en zich bescheiden opstelt'.

Bertrams: 'Daarom zit er nooit een bibliothecaris bij *De Wereld Draait Door* aan tafel. Maar daar horen we wel, want we zijn mediaverslinders met heel veel verstopte kennis. Die kennis moeten we voor het voetlicht brengen.' [Zie kader Competenties.]

Munters: 'In de Bibliotheek Kennemerwaard hebben we met 32 collega's de vragenformulieren ingevuld in het kader van het Sterrenprogramma, een scholingsprogramma van ProBiblio. Het was heel bijzonder te ervaren heel andere dingen over collega's te weten te komen, terwijl je al jaren samenwerkt. Je hebt specialisten in huis, maar je weet het niet!'

Hoe pas je dat Superbibliothecaris-zijn concreet toe in je organisatie?

Bertrams: 'Wat je leest, luistert of bekijkt geeft aan hoe je in het leven staat. Online communicatie over media geeft de bibliotheek veel kansen om dit via de bibliothecaris, op de vloer of via het web, zichtbaar te maken.'

Heemskerk: 'Als zowel de front- als de back-office een profiel opstellen, zorgt dat voor een mooie verbinding en maakt het je meer één team, omdat je alle aanwezige competenties gebruikt'.

Van Bergen en Henegouwen: 'Delen is het nieuwe hebben, dat gaat zowel voor als achter de schermen op. Het gaat bij de Superbibliothecarissen niet alleen om hun eigen kennis, zij ontdekken die ook bij de bezoekers en zoeken manieren om mensen op basis van interesses met elkaar te verbinden. Vooral dat delen heb ik gemist ik bij bibliotheken.'

Bertrams: 'Dat bibliothecarissen generalisten moesten zijn, heeft ons veel kwaad gedaan. De landelijke website *bibliotheek.nl* is misschien efficiënt, maar daardoor ook eenheidsworst. De persoonlijke smaakmakers, van hoog-tot laaggeletterden, ontberen een spraakmakend podium.'

Van Aanholt: 'Toon mij uw boekenkast en ik zeg u wie u bent. Daar ligt voor de bibliotheken met hun brede collecties een probleem. Daarom moeten wij juist super persoonlijk zijn en op specifieke onderwerpen de diepte in gaan.'

Van Bergen en Henegouwen: 'Toen ik afgelopen jaar *Beste Bibliothecaris* werd, bood ik mijzelf aan als *personal librarian*. Dat leek een grapje, maar dat is het niet: de kant die we op moeten, is persoonlijk advies geven.'

MEDIAGEBRUIK

Wat levert het Superbibliothecaris zijn op in de praktijk?

Bertrams: 'Leo en Alek dragen hun Superbibliothecarischap uit in radioprogramma's vanuit de bibliotheek. Karin Ridder maakt in Assen een goed bekeken televisieprogramma *Kolkende Taal* met RTV. Jeanine heeft een populair blog. Die kant moeten we steeds meer op: we moeten de media gebruiken, we moeten schrijven en lezingen geven.'

Dabrowski: 'Ons wekelijks radioprogramma met Radio Rijnmond, *Vraag het de Bieb*, is heel succesvol als lokale vraagbaak. *Al@din* zat organisatorisch niet goed in elkaar, het was veel te onpersoonlijk, ik denk dat het daarom gesneuveld is.'

Deckers: 'Op de werkvloer merk ik dat het Superbibliothecarisschap veel zelfvertrouwen geeft in het contact met de klanten'.

Bertrams: 'Praktisch en inspirerend is dat collega's elkaar inhoudelijk kunnen bijscholen. Daarvoor biedt ProBiblio in het kader van Het Nieuwe Lezen regelmatig een podium.'

Dabrowski: 'Ik ben van plan om in Rotterdam nieuwe leden de kans te geven hun eigen bibliothecaris te kiezen op basis van de profielen. Zie je het voor je? Een groot bord in de hal met foto's, vaste spreekuren en mailadressen gekoppeld aan interessegebieden?'

Van Bergen en Henegouwen: 'Daar kunnen klanten in mee gaan doen, zo vorm je kenniskringen, dwars door de front- en backoffice heen, met mensen binnen en buiten de bibliotheek en Superbibliothecarissen die het initiatief nemen'.

VERBINDING

Het heeft iets nostalgisch, deze ouderwetse bibliothecaris...

Bertrams: 'Daar heb je gelijk in, maar het wordt hoog tijd dat we met nieuw elan terug naar de inhoud gaan en daar juist onze kracht van maken. We moeten interactiever aan lees-, kijk en luisterpromotie gaan doen.'

Van Aanholt: 'Veel dingen die ouderwets lijken, zoals een leeskring, kunnen op een nieuwe manier ingezet worden.'

Alek Dabrowski: 'Nieuwe leden hun eigen bibliothecaris laten kiezen op basis van profielen.'

Emmy Rijsdijk: 'Ik ben gek op film en weet er ook veel van.'

TIPS VAN ERNST-JAN PFAUTH

1. Begin in een niche (te algemeen werkt niet, zie de *Boekensalon* bijvoorbeeld).
2. Kies de naam van je onderwerp als url.
3. Houd een ritme aan: publiceer bijvoorbeeld 1 x per week.
4. Houd het kort, zorg voor beeld en eventueel geluid.
5. Wees persoonlijk.
6. Nodig mensen uit, creëer je eigen olievlek.
7. Gebruik de *Beginners Guide op Google Analytic* om je verder te helpen.
8. Organiseer live ontmoetingen met volgers, betrek je volgers erbij.

Denk aan: meer eenmalige bijeenkomsten, een soort guerrillaleeskring of leeskringen rond een non-fictie onderwerp.'

Rijsdijk: 'Ik ben gek op film en weet er ook veel van. Die kennis gebruik ik voor filmhuisvoorstellingen in de bibliotheek; collega-bibliotheken kunnen daar ook gebruik van maken.'

Van Bergen en Henegouwen: 'Nieuw is dat we meer verbinding zoeken, met elkaar en met de klant. Het is niet meer zo dat wij de professional zijn die vanuit onze ivoren toren advies geeft.'

Bertrams: 'Ernst-Jan Pfauth van *Das Magazin* heeft ons tips gegeven over hoe we digitale verbinding tot stand kunnen brengen'. [Zie kader.] Dabrowski: 'Die tips bleken heel waardevol. Wij hebben Poolse literatuur in de schijnwerper gezet in het kader van een Poolse week, toch niet iets waar van je denkt dat daar troepen mensen op af komen. Maar juist door een niche te kiezen, hebben we ons onderscheiden.'

GUILTY PLEASURES

Misschien een pijnlijk puntje, maar er zijn natuurlijk ook bibliothecarissen die niet zo super zijn...

Van Aanholt: 'Dat valt ontzettend mee, bijna iedereen heeft wel een onderwerp waar hij of zij veel van weet en echt warm voor loopt. Eigenlijk vormen we met elkaar de Superbibliothecaris, door elkaar aan te vullen.'

Dabrowski: 'Ik zocht laatst informatie over Leni Saris, maar dat viel niet mee, over literaire schrijvers is veel meer te vinden. Op zo'n moment ben ik heel blij met een collega die veel van haar weet.'

Van Aanholt: 'Een Bouquetreekspecialist kan goede diensten bewijzen in de bibliotheek. Het is belangrijk dat collega's voor al hun voorkeuren uit durven komen.'

Heemskerk: 'In die zin verschillen bibliothecarissen niet zo veel van gewone lezers denk ik. Vroeger moest je als bibliothecaris vooral een lezer van literaire werken zijn, nu mag je alles lezen, bekijken of beluisteren. Soms hebben collega's moeite met het opbiechten van hun

Jeanine Deckers: 'Superbibliothecarissen geven de openbare bibliotheek een heel persoonlijk gezicht.'

Jan van Bergen en Henegouwen: 'Nieuw is dat we meer verbinding zoeken, met elkaar en met de klant.'

guilty pleasures, maar kennis in de breedte is juist ontzettend handig.'

PERSOONLIJK GEZICHT

Hoe gaat het verder met de Superbibliothecarissen?

Bertrams: 'We zijn een beweging waar steeds meer vakgenoten zich bij aansluiten. Dit idee komt niet alleen bij ons op, Frans Thomése hield een lezing over: *De kunst van het lezen*, waarin hij zegt dat teksten wakker gekust moeten worden door de lezer. Daar gaan wij hoogstpersoonlijk bij helpen!' [Zie kader.]

Van Bergen en Henegouwen: 'Het cliché dat aan de bibliothecaris kleef, is helaas hardnekkig. Het gekke is dat we in de Verenigde Staten net zo geportretteerd worden, maar wel veel meer aanzien hebben. Alleen door dingen echt anders te doen, kunnen we het suffe beeld op den duur veranderen.'

Deckers: 'Een Nationale Bibliotheekdag of Bibliotheekweek zou mooi zijn om ons in het zonnetje te zetten, maar ik geloof dat de VOB met heel andere dingen bezig is. De Superbibliothecarissen vormen een geweldige basis voor een landelijke campagne waarmee je de openbare bibliotheek een heel persoonlijk gezicht geeft.'

Heemskerk: 'Stel je maar een Dorine-dag voor bij mijn eigen bibliotheek waarop mijn interesses centraal staan!'

Van Bergen en Henegouwen: 'De ontmoeting is bijna weggereorganiseerd uit ons vak, maar die moeten we weer op de kaart zetten'.

Dabrowski: '*De bibliotheek is van iedereen* is een vrij abstracte kreet, maar als je met behulp van de Superbibliothecaris de bibliotheek tot een soort open podium van interesses maakt, zijn we goed op weg dat te realiseren.'

TEKST: WENDY DE GRAAFF

FOTO'S: GERRIT SERNÉ

PORTRETTE: EVALIEN LANG (WWW.EVALIEN.COM)

Meer informatie: Karen Bertrams, telefoon 06-24556381, e-mail kbertrams@probiblio.nl

CITAAT FRANS THOMÉSE

'Hoe virtuoos, gevoelig, verfijnd en diepzinnig de woorden ook zijn neergeschreven, ze blijven van papier en drukinkt zolang er geen prins langskomt om ze wakker te kussen. Elk boek is voor honderd jaar in slaap gevallen, wachtend op die ene, ware lezer die zich door de woekerende rozen van loze woorden een weg naar binnen weet te banen, om alzo de tekst wakker te kussen en weer te bezielen met een leven dat eruit verdwenen was.'